Περπατώντας στα σοκάκια της παλιάς πόλης της Βέροιας και προσπαθώντας να ιχνηλατήσει κανείς τον πολυπολιτισμικό χαρακτήρα που κρύβει στα «σπλάχνα» της -απόρροια της μακραίωνης ιστορίας της- «σκοντάφτει» πάνω σε κτίρια που τον ...αναγκάζουν να σταματήσει, να τα περιεργαστεί και να μάθει τα «μυστικά» τους.

??? ?????? ? ?????????? ??????? ???????? ??? ????????

Ένα τέτοιο πέτρινο κτίριο, με πλούσιο και περίτεχνο εσωτερικό διάκοσμο, κρύβεται στο βορειοδυτικό άκρο μιας ανοιχτής αυλής στη λιθόστρωτη εβραϊκή συνοικία της πόλης της Βέροιας, την περίφημη Μπαρμπούτα. Είναι το κτίριο της Συναγωγής, της παλαιότερης σωζόμενης Συναγωγής στην Ελλάδα και μιας από τις αρχαιότερες σε όλα τα Βαλκάνια, απ' όπου λέγεται πως κήρυξε και ο Απόστολος Παύλος, όταν πέρασε από τη Βέροια.

? ???????? ??? ?????? ???????? ?? 1850

Η Συναγωγή, που στη σημερινή της μορφή χτίστηκε το 1850 και λειτούργησε έως την 1η Μαΐου 1943, όταν οι ναζιστικές δυνάμεις κατοχής συνέλαβαν εκατοντάδες μέλη της εβραϊκής κοινότητας της Βέροιας, λειτούργησε ως κέντρο της θρησκευτικής και κοινωνικής ζωής της πολυάριθμης τότε κοινότητας και «σιώπησε» μεμιάς, όταν ο ζόφος του πολέμου έπεσε σαν βαριά σκιά πάνω στην πόλη.

Σύμφωνα με όσα αναφέρονται στη σελίδα του Κεντρικού Ισραηλιτικού Συμβουλίου Ελλάδος (ΚΙΣΕ) στο διαδίκτυο, «η Συναγωγή επισκευάστηκε εκ βάθρων με σουλτανικό φιρμάνι του 1850 και συγκεντρώνει αρχιτεκτονικά στοιχεία προγενέστερων της μικρών Συναγωγών της Θεσσαλονίκης.

Τέσσερις κίονες στο κέντρο του χώρου ορίζουν το Βήμα (Τεβά), ενώ το Ιερό (Εχάλ) βρίσκεται στον ανατολικό τοίχο.

Το πάτωμα είναι φτιαγμένο από ξύλινες σανίδες και στο κέντρο είναι διακοσμημένο με μωσαϊκά διακοσμητικά πλακάκια. Πίσω από τη συναγωγή διασώζεται ακόμη το μικβέ (θρησκευτικός λουτρώνας)».

??????? ????????? ??? ???????: ???????? ??? ??????? ???????...

Την αποφράδα εκείνη ημέρα, όταν άρχισε η αντίστροφη μέτρηση για την εβραϊκή

Phoca PDF

κοινότητα της Βέροιας, αλλά και τα όσα δραματικά ακολούθησαν, θυμάται «σαν χθες» ένας από τους τελευταίους επιζώντες της κοινότητας, που σήμερα ζει πια στη Θεσσαλονίκη.

Είναι ο **????? ?????????**, ο οποίος στα 14 του χρόνια αναγκάστηκε να …μεγαλώσει μέσα σε μια νύχτα και ν' αφήσει το σπίτι του και την ανεμελιά τής εφηβείας για να ξεφύγει από το μένος των ναζί. «Ήταν τόσο δραματικές, τόσο ισχυρές οι τελευταίες μνήμες πριν από τον πόλεμο, που έχουν χαραχτεί στο μυαλό μου και είναι ολοζώντανες», αφηγείται στο Αθηναϊκό-Μακεδονικό Πρακτορείο Ειδήσεων ο κ. Στρούμσας, ο οποίος διανύει πλέον την ένατη δεκαετία της ζωής του.

«Το πογκρόμ στη Βέροια, ειδικά στη Βέροια, δεν άρχισε… Δηλαδή, μόλις μάθαμε ότι στη Θεσσαλονίκη άρχισαν να μαζεύουν τους Εβραίους, τότε και στη Βέροια καταλάβαμε ότι κάτι βαρύ γινόταν. Μέχρι τότε νομίζαμε πως στη Βέροια, μια μικρή πόλη τότε 17-18.000 κατοίκων, πιθανόν να μας ξεχάσουν… Αλλά δεν ξέχασαν κανέναν». λέει. Την εποχή εκείνη οι Εβραίοι της Βέροιας δεν ξεπερνούσαν τα 600 άτομα κι απ' αυτούς οι 450 έφυγαν για τα στρατόπεδα και οι 150 κρύφτηκαν στο βουνό. Απ' αυτούς γύρισαν οι 140. Οι υπόλοιποι «καταδόθηκαν, συνελήφθησαν και εκτελέστηκαν», θυμάται ο κ. Στρούμσας.

?? ??????? ???????? ??? ??????? ???? ??? ??? ??????? ???? ????????

Ο ίδιος, οι γονείς του, ο αδελφός του κι η γιαγιά του, με παρότρυνση του τότε διοικητή της Χωροφυλακής Γεωργίου Σταυρίδη, κατέφυγαν στο χωριό Συκιά, όπου ένας γενναίος ιερέας, ο παπά- Νέστορας, αψηφώντας τον κίνδυνο τούς έσωσε τη ζωή. Οι δύο αυτοί άνθρωποι «ξέπλυναν την ντροπή της ανθρωπότητας…», συνηθίζει να λέει σε κάθε αναφορά του γι' αυτούς ο κ. Στρούμσα.

«Ο παπά- Νέστορας ήταν ο σωτήρας μας. Ήταν φίλος και συνεργάτης του πατέρα μου […] Υπήρχαν χωρικοί που έλεγαν "παπά τι κάνεις, θα μας κάψεις. Διώξε τους Εβραίους". Κι αυτός τους απαντούσε: "παιδιά του Θεού είναι κι αυτοί"!» θυμάται και ανασύρει από τη μνήμη του δύο από τις πιο δύσκολες στιγμές που βίωσε ο ίδιος και η οικογένειά του την εποχή που ήταν αναγκασμένοι να ζουν κρυμμένοι και κυνηγημένοι.

«?????? ??? ???????? ???? ??? ????? ?? 60??????? ?????»

«Τα Χριστούγεννα του '43 ήμασταν στο δάσος και είχαμε κάνει κάτι ψευτοκαλύβες με κλαδιά που είχαμε κόψει από τα δέντρα. Ήμασταν μόνοι μας κι άρχισε να χιονίζει. Έριξε ένα χιόνι… 60 πόντους! Μείναμε μια εβδομάδα στο δάσος αλλά καθώς φαίνεται, ο άνθρωπος παίρνει δύναμη, όταν δυσκολεύει η κατάσταση», εξιστορεί.

Θυμάται, δε, μια άλλη φορά, προς το τέλος του πολέμου, σε μια άλλη εκκαθαριστική επιχείρηση, όταν μαζί με τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειάς του έπεσαν στην παγίδα των Γερμανών και συνελήφθησαν: «Για μια στιγμή ακούσαμε μια φωνή που φώναζε τον πατέρα μου· Μεναχέμ, Μεναχέμ! Ο πατέρας μου νόμιζε πως ήταν ο Θωμάς, που μας έφερνε τρόφιμα και βγήκε από την κρυψώνα. Τότε, οι

Phoca PDF

Γερμανοί, με τα όπλα, μας έπιασαν. Με σπρωξίματα μας έφεραν στο χωριό. Μας χώρισαν γυναίκες και άνδρες. Εμάς τα παιδιά μας έβαλαν με τους άνδρες, μας έστησαν στον τοίχο της εκκλησίας με το πολυβόλο μπροστά. Λέω στον πατέρα μου: θα μας σκοτώσουν. Κι ο καημένος δεν ήξερε τι να πει. Είχε τη συγκίνηση εκείνη του πατέρα που δεν μπορούσε να βοηθήσει το παιδί του. Τι να σου κάνω παιδί μου, έλεγε...».

Σαν από θαύμα -θα έλεγε κανείς- η οικογένεια Στρούμσα κατάφερε να βγει ζωντανή απ' αυτή την περιπέτεια και να επιστρέψει στη Βέροια με την απελευθέρωση και το τέλος του πολέμου.

«Προσπαθήσαμε να οργανώσουμε τη ζωή μας. Ανοίξαμε τη Συναγωγή, η οποία ήταν μισοκατεστραμμένη... Περιμέναμε να γυρίσει κάποιος από τα στρατόπεδα. Πέρασαν 4-5 μήνες και γύρισε ο πρώτος από τη Θεσσαλονίκη.

Έλεγε για τις καταστροφές και δεν τον πίστευε κανένας. Θα έχει τρελαθεί -έλεγαν- από τις ταλαιπωρίες. Δεν μπορούσε να χωρέσει ο νους του ανθρώπου ότι υπήρξε ένα πολιτισμένο κράτος, που θα μπορούσε να έχει οργανώσει ένα τέτοιο έγκλημα!», αφηγείται στο ΑΠΕ-ΜΠΕ ο κ. Στρούμσας, ο οποίος θυμάται τον χρόνο να περνάει και να μην επιστρέφει κανείς από τους Εβραίους της Βέροιας, που είχαν οδηγηθεί στα στρατόπεδα θανάτου των Ναζί.

«Περνούσε ο καιρός, δεν ερχόταν κανένας κι άρχισε μια στεναχώρια, λύπη... Είχαμε ορισμένες θέσεις που καθόμασταν και λέγαμε: εκεί καθόταν ο Αβραάμ, εκεί ο Αλβέρτος, εκεί ο Ιάκωβος. Ήταν μια κατάσταση πολύ άσχημη. Έτσι σιγά- σιγά άρχισαν να φεύγουν όλοι. Εμείς μείναμε από τους τελευταίους. Η Βέροια, ύστερα από 2.000 χρόνια που είχε εβραϊκή κοινότητα, τη στερήθηκε», εξιστορεί και το βλέμμα του πλανάται στον χώρο σαν να αναζητά τα πρόσωπα που χάθηκαν...

Σήμερα, δεν υπάρχει πλέον εβραϊκή κοινότητα στη Βέροια, ενώ η συνοικία, όπως αναφέρει ο κ. Στρούμσας, «κηρύχθηκε διατηρητέα με τις ενέργειες ενός ρέκτη δημάρχου, του Γιάννη Χασιώτη». Η Μπαρμπούτα, όπως ονομάζεται η εβραϊκή συνοικία της Βέροιας, η οποία βρίσκεται κοντά στον ποταμό Τριπόταμο στα δυτικά της πόλης, μαζί με τη Συναγωγή, που μετά την ανακαίνισή της πριν μερικά χρόνια, δέχεται εκατοντάδες επισκέπτες κάθε χρόνο, αντιστέκονται στη φθορά του χρόνου για να θυμίζουν πως στην πόλη αυτή της Κεντρικής Μακεδονίας ήκμαζε κάποτε μια σημαντική εβραϊκή κοινότητα.

Η συνοικία, όπως αναφέρει το ΚΙΣΕ στην ιστοσελίδα του, είναι περίκλειστη και απομονωμένη με καθαρά αμυντική πολεοδομική συγκρότηση. «Από την πλευρά του ποταμού -σημειώνεται- η συνοικία είχε σαν φυσική οχύρωση την απότομη κλίση του εδάφους και τα ψηλά σπίτια της. Από τις άλλες πλευρές οι εξωτερικές όψεις του "εν σειρά" οικοδομικού συστήματος ολοκλήρωναν την απομόνωσή της. Τα σπίτια τοποθετημένα το ένα δίπλα στο άλλο, σχηματίζουν ένα κλειστό τρίγωνο με μοναδικά ανοίγματα μία στοά κάτω από τα σπίτια της οδού Μεραρχίας, η οποία οδηγεί στη Συναγωγή, και ένα ακόμη άνοιγμα που βρίσκεται αντιδιαμετρικά απέναντι από το πρώτο. Διατηρούνται μέχρι σήμερα περί τα πενήντα παλιά σπίτια μακεδονικής αρχιτεκτονικής. Σε ορισμένα διατηρούνται και επιγραφές στα

Phoca PDF

εβραϊκά».

«?? ???????????? ?? ????? ???? ??? ?? ?????»

Η ψυχή της εβραϊκής κοινότητας της Βέροιας, οι άνθρωποί της, μπορεί να χάθηκαν αλλά η ανάγκη για διατήρηση της μνήμης είναι πιο επιτακτική από ποτέ, ιδίως σε μια εποχή που πυκνώνουν οι ενέργειες αντισημιτισμού ανά την Ευρώπη και τον κόσμο. «Είναι σημαντικό να διατηρήσουμε τη μνήμη αλλά όχι το μίσος. Εγώ ο ίδιος το ομολογώ ότι δεν έχω καταφέρει να το υπερνικήσω, να συγχωρέσω δηλαδή. Είναι πολύ δύσκολο...», παραδέχεται ο κ. Στρούμσας, ο οποίος θεωρεί πως μόνο με την Παιδεία δεν θα επαναληφθεί «ΠΟΤΕ ΞΑΝΑ» μια τέτοια τραγωδία.

Αλλά και με την αναγνώριση και τη διάδοση της δράσης ανθρώπων, όπως ο Γεώργιος Σταυρίδης και ο ιερέας Νέστορας Καραμήτσος, οι οποίοι με κίνδυνο της ίδιας τους της ζωής προστάτευσαν τους Εβραίους συμπολίτες τους. «Είναι σημαντικό να αναγνωρίζονται αυτοί οι άνθρωποι. Και για το θέμα του Ολοκαυτώματος και του αντισημιτισμού είναι καλό αυτό. Δεν φτάνει να κατηγορούμε τους Γερμανούς που ήταν το απόλυτο κακό, αλλά πρέπει να αναφέρουμε κι αυτούς που με κίνδυνο της ζωής τους φύλαξαν Εβραίους κι αυτοί ήταν το απόλυτο καλό», λέει ο κ. Στρούμσας, ο οποίος το 2017, στην τελετή ανακήρυξης του Γεώργιου Σταυρίδη ως «Δικαίου των Εθνών» (σ.σ. τη διάκριση παρέλαβε η κόρη του), έκλεισε με μια πολύ χαρακτηριστική φράση την ομιλία του:

«Θέλω να τελειώσω με μια ελπίδα που τρέφω πάντοτε μέσα μου: ότι κάποτε, ίσως στο απώτερο μέλλον, θα ακουστεί η φράση: είμαι περήφανος που είμαι άνθρωπος...».

Πηγή: iefimerida.gr, 11.1.2020

Phoca PDF